ఖిరనీ

గోవిందరావును ఒక్కసారిగా నిరుత్సాహం, నిరాశా, నిస్పృహా ముంచేసినై. కుర్రవాడు పేక ముక్కలతో ఎంతో కష్టపడి నాలుగంతస్తుల మేడ కట్టి దాన్ని చూసి మురవటం పూర్తి చెయ్యక మునుపే చిన్న గాలి కొట్టి అదంతా నేలమట్టమయితే వాడి మనస్సెంత ఖేదిస్తుందో, గోవిందరావు మనస్సంత ఖేదించటం మొదలుపెట్టింది. ఆ పెంకె పెళ్ళాం మీద— ఆ అనాకారి కోతిమీద— ఎంత ఆపేక్ష తెచ్చిపెట్టుకున్నాడు! ఎంత ప్రయాసయింది! గగన సౌధాలన్నీ ఒక్క పిల్లగాలికి గుభిల్లున కూలినై. అతని మనో నేత్రం ఎటు తిప్పినా కనబడు తున్నది ఆకాశమే. ఒక మనస్సులోనే కాకుండా శరీరం లోపల కూడా డొల్లగా ఉన్నట్టనుమానం తట్టిం దతనికి. ఈ శరీరం లోపల డొల్లగా ఉండటమనేది గోవిందరావుకు చిన్నతనంలో ఒకసారి కాబోలు అనుభవించాడు— ఒక స్నేహితుడి సలహామీద బీడీ కాలుస్తూ బడిపంతులు కళ్ళపడ్డప్పుడు. ఇదంతా ఇట్లా ఉంటుండగా అంతరాత్మ ఎదట ఎట్లా పడదామా అని అతని కొక పెద్ద బెంగ.

ఈ చివరముక్క అందరికీ సులభంగా అర్థం కాగలందులకు—

బానిసత్వం అనేక రకాలుగా ఉంటున్నది. ఒక దేశానికి మరొక దేశం దాస్యం చెయ్యటం అనేది అట్లా ఉంచి—— లోకాభిప్రాయానికి దాసులు కొందరు బంధుకోటికి దాసులు కొందరు, గట్టిగా మాట్లాడగల వాళ్ళతల్లా దాసులు కొందరు, భార్యలకు దాసులు కొందరు. మతాచారాలకు దాసులు కొందరు. వ్యక్తులు రకరకాల దాస్యం చేస్తున్నారు. కాని అన్ని రకాల్లోకీ చిత్రమైన రకం అంతరాత్మకు దాసులు. ఈ బానిసత్వంలో ఉన్న విశేష మేమిటంటే, ఇది ఇతర దాస్యాల మో స్తరుగా చప్పున బయటపడదు. ఈ వ్యక్తుల నమ్మకం అంతరాత్మ చెప్పిందల్లా వేదవాక్యమనే! అంతరాత్మ పొరపాటు పడదనే! అంతరాత్మకు దాస్యం చేస్తూ వీళ్లు చాలా గర్వపడతారు. వీళ్ళ బుర్రల్లోకి తర్కం ఎక్కదు. వీళ్ళకెంత చెప్పీ లాభం లేదు.భారతంలో ధృతరాష్ట్రుడిదే మచ్చు. 1933 లో గోవిందరా విదే రకం.

ఇతరులకు కైంకర్యం చెయ్యటంలోనూ అంతరాత్మకు చెయ్యటంలోనూ ఇంకో తేడా కూడా ఉంది. ఇతరుడు పొరపాటు చేసి యజమాని కంటపడకుండా తప్పించుకు పారిపోవచ్చు. అంతరాత్మకు చేతులు జోడించినవాడి కా అదృష్టం లేదు, కనుక గోవిందరావు వెధవ మొహం వేసుకుని అంతరాత్మ వినేటట్టు, "నా పెళ్ళాం హనుమంతరావుతో పోతున్నది. నేనేం చెయ్యను?— ఎట్లా యాడవను?" అన్నాడు. (ఎట్లా యాడవననేది అంతరాత్మకు కనికరం కలిగే టందుకు!) బెల్లం కొట్టిన రాయల్లే అంతరాత్మ నోరు తెరవలేదు. (అదే గుర్తు నోరు చేసుకుంటే ఒకంతట వదిలిపెట్టదని.)

హెచ్. క్యు.[1] నుంచి ఆర్డర్సుకోసం ఎదురు చూసి, విసిగి, గోవిందరావు ఆలోచనలోపడి కాస్సేపు ఆశ్చర్యరసం అనుభవించాడు. తన పెళ్ళాంలో హనుమంతాయి ఏం చూసినట్టు? అందచందాల విషయం అట్టే పట్టుదల లేని తనకే తన పెళ్ళాం మరీ ఇంత కురూపెందుక్కావా లని పిస్తుంటే—

"అడ గొరిల్లా కూడా బాగుంటుంది, నీ పెళ్ళాం కాకపోతే సరి!" అని గొణిగింది అంతరాత్మ.

"నాకు వాణ్ని చూస్తే చాలా జాలేస్తుంది" అన్నాడు గోవిందరావు, పాపం, తెలీక. దాంతో తుఫాను బద్దలయింది.

"ఎవణ్ని చూస్తే జాలి? ఛీ! బృహన్నల వెధవా? సిగ్గులేక జాలంటు న్నావా?"

"ఎందుకట్లా తిడతావు?"

"తిట్టానా, నిన్ను సరికితే పాపం ఉందా?"

---

1. హెడ్ క్వార్టర్

"నేనేం చేశాను?"

"ఏం చెయ్యలేదు కనకనే! పెళ్ళాం ఎవడితోనో పోతూంటే ఏం చెయ్యకుండా ఊరుకున్న ఆడకుంకవు నువ్వు తప్ప యింకెవడూ ఉండడు."

"ఇంకోడైతే మాత్రం చేసేదేముంది?"

"నువ్వు ఆరు సంవత్సరాల కింద పున్నయ్య విషయంలో ఏమన్నావు?"

"నాకు జ్ఞాపకంలేదు."

"అయితే నాకు జ్ఞాపకం ఉంది! చెబుతా విను, 'ఎప్పుడయితే ఆడముండ పైవాడితో ఖులాకా పెట్టుకుంటుందో అప్పుడు మగవాడయినవాడు దాన్నీ, వాణ్నీ చెరో పోటూ పొడిచి నూతి పక్కన గొయ్యి తీసి పూడ్చిపెట్టి చేతులు కడుక్కోవలసిందే! మరో ఉపాయం ఆలోచించటం గొల్లభామ మార్కు పాల డబ్బాలకు ప్రత్యామ్నాయం అన్వేషించటమే. ఇదే నలుగురూ తొక్కిన దారి అందరికీ తెలిసిన క్రియ, బైరాగీ చిటిక. అమృతాంజనం డబ్బీ అంటూ తడుపు కోకుండా ఉపన్యసిస్తివే."

"అప్పుడు తప్పకుండా పొరపాటుపడే ఉంటాను."

"నేను పొరపాటు పడనిస్తానా ఏమిటి? ఇప్పుడే వెధవ వవుతున్నావు."

"అయితే నన్నిప్పుడు వాళ్ళిద్దర్నీ చంపమంటావా ఏమిటి? పూరుకో, పుణ్యానికి! నా మెడమీద తలనిలిచే ఏర్పాటు చేసేటట్టు కనపళ్ళేదు నువ్వు."

"ఓరి నపుంసకుడా, పాచిపీనుగా! ముదనష్టపు కుంకా! మానం పోయిన తరవాత ప్రాణమెందుకురా?"

పోయింది నా పెళ్ళాం మానంకాని నాదికా దండామనుకున్నాడు గోవిందరావు. కాని ధైర్యం చాల్లేదు.

"అయితే నన్నేం చెయ్యమంటావు?"

"నే చెప్పినట్టు వింటావా?"

"ఆహా! యావజ్జీవం హో ష్యామి? నీ కెందు కనుమానం?"

"అయితే ఈ రాత్రే నీ పెళ్ళాన్ని నరికి ఉప్పు పాతట్లో ఊరెయ్యి ముందు."

గోవిందం నిర్ఘాంత పోయినాడు.

"ఆడదాని మీదనా చెయ్యి చేసుకోటం? ఆలోచించు, సనాతనిస్టు లేమంటారో!"

ఇది నిజంగా ఆలోచించ వలసిన విషయమే.

"పోనీ దాన్ని వదిలి పెట్టేద్దువుగాని. మరి హనుమంతరావు గొంతెప్పుడు

కోస్తావు?" (గోవిందరావు తల గోక్కున్నాడు) "ఏమిటా ఆలోచన? నీ మొహం ఆలోచన!"

"అంటే నాకు వాణ్ని చూస్తే అంత కోపం రావటం లేదేమని!"

"ఎంత కోపం?"

"చంపేటంత కోపం."

"నువ్వు పుటుకుంకవని నాకు మొదణ్ణించీ తెలుసును. నువ్వు నిజమయిన క్షాత్రం— మగసిరి— కలవాడివే అయితే— (నేను బ్రాహ్మణ్ని కదా అందామనుకుని మానేశాడు గోవిందరావు) హనుమంతరావును వెతికి చిత్రవధ చేసేటంత కోపం వచ్చేదే నీకు! భీముడూ వాళ్ళూ చూడు! ఏహ రెండో పక్షం, కోపం తెచ్చుకోటం! ఇప్పటికైనా కోపం తెచ్చుకోరా, చచ్చువెధవా?"

"తెచ్చుకుంటాను, వెధవని నరికేస్తాను"

"అట్లా....ఏం పెట్టి నరుకుతావు?"

"ఏమో?"

"ఓయి తెలివి తక్కువ దద్దమ్మా! ఏమో నంటావేం? నీ పెనసలు చెక్కుకునే కత్తిలేదూ? మంగలికత్తి లేదూ?"

"ఉన్నది"

"ఇంకేం?"

"అయితే నా రేజరు తీసుకుని చీకట్లో వెనకనించి మీదపడి అమాంతం గొంతు కోసేస్తాను. ఏం?"

"నీకు పగ తీర్చుకునేటందుకు అపూర్వపు పద్ధతులు కూడా తెలీవేం? నువ్వు వాణ్ని చంపేటప్పుడు వాడికి తెలియాలి. ఫలాని పనికిది శిక్ష అని. లేకపోతే నీ నెత్తురు చల్లారగూడదు."

"ఎందుకు చల్లారదు? నువ్వు మాట్లాడుతుంటేనే నా శరీరం మంచు కురవల్లే అవుతుంటే!"

"ఓరి నిర్భాగ్య దామోదర—"

"చెప్పు, చెప్పు."

"చల్లారుతుందా చల్లారదా?"

"ఆ."

"కనక నువ్వేం చెయ్యాలి? హనుమంతరావును రాత్రి పది గంటల కింటికి పిలిపించటం, తరవాత వాణ్ని కాస్తా—, వెంటనే దొడ్లో ఆరడుగుల లోతు గుంట తీసి వాణ్ని పాతెయ్యటం, ఆమీద తోటకూర మడి వెయ్యటం, అంతా గంట పని."

గోవిందరావు బాగా యోచించాడు.

"నువ్వు చెప్పింది చాలా అద్వితీయంగానే వుంది కాని కొద్ది అనుమానా లున్నై."

"ఏమిటవి?"

"ఒకటి—హనుమంతరావు రాకపోతే? రెండు ఇంకొర్ని వెంటబెట్టుకొస్తే? మూడు— నేను మాట్లాడుతుండగానే సంగతి గ్రహించి వాడు లేచిపోతే? నాలుగు—నా చేత వాడు నిశ్శబ్దంగా చావటాని కొప్పుకోక కేకలు పెడితే? అయిదు—వాడే నన్ను చంపితే? ఆరు—"

"చావు. నీ సంగతి నా కక్కర్లేదు. నిన్ను నేనీ క్షణం నించీ వెలేస్తున్నాను"

గోవిందరావుకు పెద్ద చిక్కే వచ్చిపడ్డది. పెళ్ళాలు యింకోళ్ళతో లేచి పోవటంతో మొగుళ్ళ నెత్తిన ఇంత బాధ్యత పడుతుందని అతను కల్లో కూడా అనుకోలేదు. అతనిప్పుడు చెయ్యవలసిన కర్మకాండంతా చూస్తే, అంతకన్న వరసను నూరుమంది ఆడపిల్లల పెళ్ళిళ్ళు చెయ్యటం, వెయ్యిరెట్లు సులభంగా ఉంది. పైగా భార్యచేతయినా వెధవగా చూడబడుతూ జీవించి ఉండవచ్చును గాని, అంతరాత్మ వెలివేసిన తరవాత ఒక్కక్షణం మనశ్శాంతి ఉంటుందా?

గోవిందరావు ఒక్కటే అనుకున్నాడు, "చాటు వ్యవహార మెందుకు? మగతనానికి భంగం రాకుండా పట్టపగలే. నలుగురూ చూస్తుండగానే హనుమంత రావును చంపటానికి ప్రయత్నం చేద్దాం! పట్టుకుని జైలులో పెడతారూ, నేనేం చేస్తాను! వాడు తప్పించుకుపోయినందుకు కష్టంగానే ఉంటుంది, కాని, ఏం చేస్తాను? మనుష్య ప్రయత్నంలో లోపం వుండదు."

గోవిందరావులేచి కోటు తొడుక్కుని, కోటులోపలి జేబులో గడ్డం చేసుకునే రేజరు పెట్టుకుని హనుమంతరావింటికి బయలుదేరాడు. ఆయుధ జేబి అయినా అతనికి ఉద్రేకం పుట్టలేదు. గుండె ఎర్రగీతదాటి పనిచేస్తూనే వుంది.

హనుమంతరావింట్లో లేడు, గుంటూరు పోతానని చెప్పి బయలుదేరాడట. గోవిందరావు గడియారం చూశాడు. గుర్రబ్బండీ చేసుకుంటే తనకు గుంటూరు బండి అందుతుంది. దూరానపోతున్న బండిని పిలిచాడు గోవిందరావు.

ప్లాట్‌ఫారంమీద హనుమంతరావు కనపడి, "ఏమిరోవ్, ఎక్కడిదాకా?" అన్నాడు.

"పనుండి గుంటూరు బయల్దేరానురా. నువ్వు?"

"నేనూ గుంటూరేరా, ఖాళీపెట్టెచూడు కూర్చుందాం."

రైలు కదలబోతున్నది, ఇంకెవ్వరూ పెట్టెలో ఎక్కరేమోనని గోవిందరావు భయపడటం మొదలుపెట్టాడు. కూచిపూడి భాగవతంలో నరసింహమూర్తిని నలుగురైదుగురు తాళ్ళతోలాగి పట్టినట్లు, తను హనుమంతరావును చంపబోతుండగా అడ్డుపడేవాళ్ళెంతమంది ఉంటే అంత మంచిది. రైలు కదిలింది. ఒక పోలీసు తలుపు తెరుచుకుని లోపల ప్రవేశించి, హనుమంతరావును చూడగానే చక్కని మిలిటరీ శాల్యూటొకటి కొట్టాడు. పోలీసూ హనుమంతరావూ సంభాషణలో పడ్డారు. ఇద్దరివంకా చూస్తూ చాలాసేపు గోవిందం కత్తిదుయ్యటం మరిచిపోయినాడు. జ్ఞాపకం వచ్చినప్పుడేమో హనుమంతరావును ఒంటరిగా చిక్కించుకుని చంపటమే చాలా క్షేమమనీ తనకు నిజంగా వాణ్ణి చంపాలని వున్నప్పుడు చూస్తూ చూస్తూ పోలీసెదట కత్తి తియ్యటం కేవలం తెలివి తక్కువనీ తోచింది. అంగలకుదురులో పోలీసు దిగిపోయినాడు.

రైలు కదిలింది. హనుమంతరావు ఒంటరిగా దొరికాడు. యేంచెయ్యాలా అని ఆలోచించటం మొదలుపెట్టాడు గోవిందం. రెండు నిమిషాలు గడిచినై.

"ఈ జల్మ మిక దుర్లబమురా!"

గోవిందం కొట్టినట్టు ఉలిక్కిపడ్డాడు ఆ గుడ్డివాడూ, ఆ పిల్లా ఎప్పుడెక్కారో తెలీదు కాని వాడిమాట మాత్రం అతనికి కొంత సహాయం చేసింది.

"ఇంత దుర్లభమైన జన్మ హనుమంతరావుకు మనం ఎందుకంతం చెయ్యాలి?" అన్నాడతను అంతరాత్మతో.

"ఏడిశావులే!" అంది అంతరాత్మ.

గుడ్డివాడు కాస్సేపు పాడి "బాబుల్లారా, తండ్రుల్లారా!" అంటూ హనుమంతరావు వేపు చెయ్యి చాచాడు.

హనుమంతరావు వాడిమీద కాట్లకుక్కల్లే పడి, "పుండాకోర్! ఎవడ్రా నువ్వు? మొద్దల్లే వున్నావు. కూలి చేసుకోలేవూ? గుడ్డివాడివైతే ఎట్లా కనపడుతున్నాను?" అన్నాడు.

"మసకగా కనపడుద్ది బాబా!" అన్నాడు గుడ్డి.

హనుమంతరావు ధుమధుమ లాడుతూనే వాడి చేతిలో ఒక అణా పడేసి "ఫో" అన్నాడు.

"పాపం. వాడు చాలా మంచివాడే! వాణ్ణెందుకు చంపటం! మాన్ ఇన్ బ్లాక్ అని చదవలా?" అన్నాడు దీనంగా గోవిందం.

"నీకు సిగ్గు లేదుట్రా? నువ్వు కొజ్జావా? నిన్ను—"

'నీ యిష్టం వచ్చినట్టేడు! నాకేమీ అభ్యంతరం లేదు. న్యాయం చెప్పాను. వినలేదు. పోనీ, వేజెండ్లలోపల వీడు చచ్చినవాడే!'

'అలా అను ఇంకా—'

'చాల్లే!'

సంగం జాగర్లమూడిలో రైలాగకముందే గుడ్డివాడు మాయమైనాడు. హనుమంతరావు ఒక బల్లమీద కాళ్ళు చాచుకుని పడుకున్నాడు. ఈసారైనా ఇద్దరూ ఒంటరిగా ప్రయాణం చేసే యోగ్యత కలగలేదు. ఒక పల్లెటూరి కుర్రవాడు ఆ పెట్టెలో ఎక్కి తలుపు తెరచి చుట్ట కాలుస్తూ నిలబడ్డాడు, రైలు సాగింది.

అయిదు నిమిషాల కాలం గడిచింది. పల్లెటూరి కుర్రవాడు చుట్ట అవతల పారేసి, హనుమంతరావు దగ్గిరికొచ్చి "లెగయ్యా! పగలేం పడక?" అన్నాడు.

"నన్ను చూస్తే నీ కెందుకింత ఉపేక్ష?" అన్నాడు హనుమంతరావు.

"ఇంకెవ్వరూ కూకోక్కర్లేదేం? లెగో!"

"అట్లా కూర్చుందూ!"

"నేను కిరికిటీకాడ కూకోవాలి."

"అయితే నేను కిటికీకాడ తొంగోవాలి."

"సాల్లే లెగు."

"నే లెగవలేను."

"లెక్కపోతే లెగదీత్తారు!" అంటూ ఆ కుర్రవాడు హనుమంతరావు చెయ్యి పట్టుకున్నాడు. మరుక్షణంలో యేం జరిగిందో వివరంగా గోవిందరావు చూడలేదు. దభాలున చప్పుడయింది. పల్లెటూరి కుర్రవాడు విసురుగా వెళ్ళి ఒక మూల దభాలున పడ్డాడు. చొక్కా చేతులు కిందికి దింపుతున్నట్టు నటించి హనుమంతరావు మళ్ళీ నడుం వాల్చాడు.

మూలనించి ఏదో శబ్దం వినపడ్డది.

"ఈసారి నా పూసె త్తితే ఆసుపత్రే గతి!" అంతా నిశ్శబ్దం, గుంటూరు బండి హోరుతప్ప

వేజెండ్ల స్టేషనులో కుర్రవాడు యింకో పెట్టె చూసుకున్నాడు, గోవిందం, హనుమంతరావూ ఉన్న పెట్టెలో ఇంకో రెక్కకుండానే బండి సాగింది.

"ఇదే సమయం!" అంది అంతరాత్మ.

గోవిందరావు ధైర్యం యావత్తూ చిక్కబట్టి, "వీలుపడదు" అన్నాడు.

"ఏమిటీ?" అన్నదంతరాత్మ నిర్ఘాంతపోయి.

"వల్లకాదు!"

"ఓరి పిరికి_"

"నోరుముయ్!"

*　　　　*　　　　*

'అన్నట్టు, ఉదయం మీయింటి కొచ్చానురా! అవసరమైన పనుండి. నీభార్యా ఉన్నది చూడక గదిలోకి వెళ్ళాను. ఆవిణ్ని చూడగానే గాభరాపడి బయటపడ్డాను.'

గోవిందరావు కొక్కసారిగా ఎగరటం చాతయినట్టయింది. క్షణమే హనుమంతరావు మెడమీదపడి అతని రెండు చెంపలూ ఎందుకు ముద్దు పెట్టుకోలేదో గోవిందరావిప్పటికీ చెప్పలేడు.

'అలాగుట్రా? ఏది? నువ్వొచ్చిన పనేదో చెప్పుకురా!'

ఇంకొకసారి అంతరాత్మ చెప్పినమాటలు వింటే చండాలుణ్నే అనుకున్నాడు గోవిందం,

(ప్రథమ ముద్రణ : డిసెంబరు 1933, ఆంధ్రభూమి